

PRISPEVEK CSD KRŠKO K PRESEGANJU INSTITUCIONALNIH RASIZMOV DO ROMOV

UVOD

Rasizem je vsakršno dejanje, ki določeni skupini kolektivno in sistematično onemogoča dostop do pravic in enakih možnosti (Dominelli 1988). Institucionalni rasizem je oblika rasizma, izhajajoča iz zakonodaje in rutinskih strokovnih praks, ki ustvarjajo strukturne družbene neenakosti (*ibid.*).

Institucionalni rasizem je značilen za javne, politične, ekonomske in socialne institucije. Lahko je odkrit, pogosteje pa je prikrit. Pogosto je lahko že samo okolje, kjer strokovni delavec deluje, rasistično. V organizacije, institucije pronicajo tako izgovorjeni kot tudi neizgovorjeni predsodki in s tem ustvarjajo rasistično ozračje, ki lahko negativno vpliva na delovne sposobnosti. Špela Urh (2009) v svoji raziskavi ugotavlja, da je pri delu z Romi na centrih za socialno delo po Sloveniji še vedno močno navzoča vrednostna usmerjenost socialnih delavcev. To pomeni, da predsodki o Romih močno zaznamujejo slovenski kulturni prostor in se brez refleksije prenašajo tudi v institucionalne okvirje.

Ena od prikritih oblik institucionalnega rasizma je tudi, da v javnih državnih institucijah v Sloveniji (kot so centri za socialno delo) pripadniki deprivilegiranih etničnih skupin, kot so Romi, niso zaposleni. To pomeni, da so institucije skrojene po meri večinskega prebivalstva. Posledica tega je etnično neobčutljiva praksa.

ANTIRASISTIČNA INSTITUCIONALNA DRŽA CSD KRŠKO

Velik korak pri razbijanju rasistične prakse na institucionalni ravni vidim v tem, da smo na CSD Krško leta 2008 prvič zaposlili pripadnika romske skupnosti. To nam je omogočil nacionalni program Socializacija in integracija Romov. Pogoj za izvedbo in sofinanciranje programa je bil, da od dveh predvidenih delovnih mest prek javnih del zaposlimo tudi Roma (prej tega pogoja ni bilo, čeprav program poteka že od leta 1995).

Program se izvaja od ponedeljka do petka v dopoldanskem času, 30 ur na teden, v prostorih CSD Krško in v romskih naseljih v občini Krško. V okviru programa želimo izboljšati kakovost življenja Romov in jih bolj integrirati v širšo lokalno skupnost.

V prejšnjih letih izvajanja programa so bili zaposleni izvajalci prek javnih del Neromi. Hkrati z izvajanjem programa se je razvilo sodelovanje med lokalno skupnostjo, posameznimi institucijami in društvi. Program je prepoznaven tudi med Romi, saj so ga sprejeli in pri njem začeli dejavno sodelovati. Program dopolnjuje socialnovarstvene dejavnosti centra za socialno delo.

USTVARJANJE ETNIČNO OBČUTLJIVEGA INSTITUCIONALNEGA OKOLJA

Na centru je že takoj na začetku leta 2008 med zaposlenimi završala novica, da bomo zaposlili Roma. Odzivi so bili pozitivni, s pridihom pričakovanja, koga le bomo zaposlili. Ker kot vodja programa nisem želela med Romi povzročati nejevoljnih govoric o tem, kdo je

bolj ali manj primeren za to delo, sem k izbiri za zaposlitev pozvala Urad za delo.

Urad za delo je na skupen pogovor na centru, pri katerem je sodelovala tudi naša direktorica, povabil osem Romov. Ura je bila že osem zjutraj, a od vabljenih ni prišel nihče. Kmalu po osmi je prišla delavka Društva za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela, ki dela na terenu z Romi, in s seboj pripeljala Roma, ki se je zanimal za delo, čeprav ga nismo vabili. Vabljeni so bili namreč samo Romi iz največjega romskega naselja, ta pa živi v manjšem drugem naselju. Čez eno uro je prišel naslednji z opravičilom, da se mu je pokvaril akumulator, pozneje so prišli tudi drugi. Večina jih je ob predstavitvi delovnega mesta pokazala zanimanje za delo, dva pa sta povedala, da si urejata status samostojnega podjetnika. Zaposlili smo tistega, ki ga je pripeljala delavka. Ime mu je Darko Brajdič. Bil je najstarejši. Živi z ženo in eno odraslo hčerjo. Druga odrasla hči živi v drugem romskem naselju in ima že svojo družino, tretja, mladoletna hči je nameščena v zavodu za invalidno mladino, četrta pa je že od rojstva v bolnišnici za invalidne otroke.

Prišel je prvi delovni dan. Darko je ostal v službi samo nekaj minut. Ko je spet slišal, da bo njegova plača zaradi nedokončane osnovne šole slaba, cnaka denarni socialni pomoči, ki jo je prejemal do zdaj, je demonstrativno zapustil pisarno. Čez dva dni me je poklical, se opravičil in se vrnil v službo. Po dveh mesecih dela je ob prejemu nove odločbe za denarno socialno pomoč spet dal ustno odpoved in ga ni bilo 14 dni. Tudi po telefonu se mi ni oglasil. Potem me je poklical, se spet opravičil in prišel nazaj v službo. Zavod za zaposlovanje ga je kljub izbrisu iz evidence brezposelnih znova prijavil v evidenco in lahko je nadaljeval delo.

Za Darka je bila to prva izkušnja z delovnim razmerjem. Prav tako je v tem času doživel kar nekaj negativnih odzivov Romov, češ da zdaj na centru tožari druge Rome, ki služijo na črno in jim s tem zmanjšuje denarno socialno pomoč, da hoče Rome, ki imajo težave s čezmernim uživanjem alkohola, spraviti v norišnico ipd.

Zaradi tega smo postali pozornejši na to, kakšna opravila naj bi Darko opravljal, da

bi se počutil sprejetega in koristnega tako v našem kolektivu kot tudi v svoji skupnosti. Tudi jaz sem postala pozornejša do njega. Vse čas preverjam, ali in kako razume neko informacijo ali navodilo za delo. Vse sodelavke v kolektivu so ga že na začetku dobro sprejele. S svojo odločnostjo, pripravljenostjo za delo in komunikativnostjo ima danes na centru status »delovnega« človeka. Strokovne delavke si vzamemo več časa za predajo navodil, drug javni delavec mu pomaga pri vodenju poročil o delu. Z njim vsak dan spijem kavico, zraven so tudi drugi sodelavci in sodelavke. Imava dober odnos, ki temelji na spoštovanju in zaupanju.

Darko zdaj redno prihaja v službo, ne zamuja, pri delu je vesten, točen, odgovoren. Z javnim delavcem obiskujeta naselja, skrbita za prenos informacij, razdeljevanje pomoči Rdečega križa, pomaga družinam (prevozi, spremljanje pri urejanju administrativnih del, nabava kurjave), skrbi za službene avtomobile, pomaga zavetišču za žrtve nasilja, ureja prostore centra oz. opravlja lažja hišniška dela.

Leta 2009 smo začeli Darka vključevati tudi v izvajanje drugih programov na centru: pomoč pri prevozi in urejanju bivalnih razmer oz. socialnem vključevanju posebej ranljivih skupin (osebe z duševnimi težavami, zasvojeni, ostareli). Uporabniki, ki niso Romi, Darka sprejemajo zelo dobro, pohvalijo ga in mu zaupajo.

Začela sem opažati, da so tudi Romi potrebovali določen čas, da so začeli Darka sprejemati kot delavca centra, bolj ga spoštujejo in ga imajo za nekoga, ki jim stoji ob strani in jim pomaga. K sodelovanju s centrom je Darko spodbudil tudi svojo polnoletno hčer: zdaj dela kot prostovoljka v programu »Prostovoljno psihosocialno delo mladih«. V okviru programa se družijo in igra z dvema romskima deklicama, ki sta v rejništvu v neromski družini. Namen družjenja je tudi ohranjanje romskega jezika.

SKLEPNO RAZMIŠLJANJE

Lena Dominelli (1995) trdi, da je zaposlovanje pripadnikov deprivilegiranih državljanov ena izmed antirasističnih dejavnosti, ki

neposredno pripomorejo k odpravljanju institucionalnega rasizma. Opozarja, da se v praksi socialnega dela že od začetka pojavlja problem pomanjkanja strokovnih delavcev iz etničnih skupin. S tem bi lahko presegali institucionalne rasizme na strukturni ravni in ustvarili socialne službe, ki bi bile dovzetne za različne potrebe uporabnikov, ne le za potrebe večinske etnične skupine. Če je na centru za socialno delo zaposlen Rom, postane institucija bolj etnično občutljiva in razvija antirasistične prakse. Navzočnost zaposlenih pripadnikov etnične skupine se kaže ne le v manjšinskem jeziku v instituciji, temveč tudi v večji ozaveščenosti, razumevanju ter strpnem etničnem dialogu in ravnanju drugih zaposlenih do pripadnikov etničnih manjšin (Urh 2009).

Ko smo se na centru za socialno delo odločili zaposliti Roma, se je pokazalo, da je bilo treba vložiti veliko več napora in delovati veliko bolj etnično občutljivo, da smo dosegli zastavljeni cilj. Kot institucija smo Darka spodbujali, bili strpnejši. Treba je bilo vložiti veliko več truda v procesu zaposlovanja, kot tudi podpore pri izvajanju nalog, ki so mu bile dodeljene. S tem je Darko, ki nikoli v življenju ni bil zaposlen, pridobil številne socialne spretnosti, prav tako tudi njegova družina (npr. hči, ki je postala prostovoljka). Romska skupnost je pridobila sogovornika, ki govori romsko, informatorja in povezovalca med institucijo in romsko skupnostjo. Prav tako pa smo pridobili tudi drugi zaposleni na centru.

Marina Novak Rabzelj

VIRI

- DOMINELLI, L. (1995), Antirasistične perspektive v evropskem socialnem delu. *Socialno delo*, 34, 3: 181–194.
- URH, Š. (2009), Etnično občutljivo socialno delo z Romi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (doktorska disertacija).